

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rvperti Ab-||batis Tvitiensis, Svmmi Disertissi=||miq[ue]
Theologi, sacris du[n]taxat literis omnia probantis, in XII.
prophetas mino-||res, Commentariorum Libri XXXII**

Rupert <von Deutz>

[Köln], M. D. XXVII.

VD16 B 3835

Rvperti Abbatis Tvitiensis In Sophoniam Prophetam Commentariorvm
Liber Primvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71859](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71859)

PROLOGVS RUPER. IN SOPHONIAM
PROPHETAM.

Promissum tuū uerū est Iesu Chrīste testis fidelis, promissum tuū uerū & fi-
dele est, quo spm̄ paracletū promittens, inter cætera dixisti. Ille me clarifica-
bit, quia de meo accipiet, & annuntiabit uobis. Omne qđ locuti sunt prophe-
tæ, omne qđ scriptū est in lege & prophetis & psalmis, tuū est, & oīa quæcūq;
q; habet pater, tua sunt. Proinde in scripturis aliud q̄ te nihil q̄ro, tu scis, uel
in hac parte s̄lis cupio esse homini ædificātū domū, qui fodit in altū, & posuit fundamēta su-
pra petram. Vbi maior difficultas occurrit te inueniendi, ibi plerūq; te ipsum melius inue-
ni, & tūc demū in singulis prophetarū libris me puenisse arbitratus sum ad petrā, supra quā
fundamēta ponere, qñ per meditationis instantiā, sub obscuritate literæ tuā inueni gloriam
desiderabilē. Nō em̄ ignoro causam fuisse prophetis, propter quā necessario debuerint tuę
claritatis sacramēta uerbis obtegere condensis, quā uidelicet causam in capite huius operis
pro posse latius exposui. Iā igitur nonū in ordine duodecim prophetarū Sophoniā te quæ-
rēdo prōptus ingredi, sanctū inuoco spm̄, quē dedisti, q; scripturas, q; testimoniū phibent de
te, apertēdo hactenus te clarificauit, & clarificare nō desinit, ut de isto q; tuo accipiat, & an-
nunciet mihi gloriā tuā, quærenti, solūmō in fide & cognitiōe tui spem uite æternę habēti.

Iohan. 16
Lucæ. 24
Iohan. 17
Solus Chrīstus
in scripturis
quærendus

RUPERI ABBATIS
TUITIENSIS IN SOPHONIAM PROPHETAM
COMMENTARIORVM LIBER PRIMVS.

Verbum domini quod factum est ad Sophoniam filium Chusi, filij
Godolię, filij Amarię, filij Ezechię, in dieb; Josię filij Amon regis
Juda. Præter hūc & Iohel, qui in ordine duodecim prophetarū secundus ē,
& Zacharias, qui undecimus est, nullus eorū in titulo paternū nomen habet;
Tradunt autē Hebræi, ait B. Hieronymus, cuiuscūq; prophete pater aut auus
ponatur in titulo, ipsos quoq; prophetas fuisse. Hoc si uerū est (inqt) Sophonias propheta
generatiōe (ut ita dicā) prophetica, & gloriosa maiore suorū stirpe generatus est. Habuit em̄
patrē Chusi, auū Godoliā, proauū Amariā, attauū Ezechiā, & tale quadrigā ipse uelut ex-
tremus auriga cōpleuit. Verū qualiscūq; illa traditio sit, illud magis delectat, qđ secundū se-
quetis prophetiæ modū, noīa ualde cōgrua sunt, et secundū interpretationē nominū sese ha-
bet qualitas rerū uel sensuū, qui ab isto, uel p ipsum conscripti sunt. Deniq; secundū nomen
Chusi, qđ interpretat humilitas, siue Aethiops meus, dicturus est in isto dñs, ultra flumina
Aethiopiæ inde supplices mei, et secundū nomen Godolię, qđ interpretat magnitudo dñi,
nomenq; Ezechię, qđ sonat fortitudinē dñi, magnifice et fortiter dicturus est; iuxta est di-
es dñi magnus, iuxta et uelox nimis, uox diei dñi amara, tribulabitur ibi fortis, et secundū no-
men Amarię, qđ uertitur in sermonē dñi, post acerrimā exclamatiōē magnitudinis atq;
fortitudinis, habiturus est sermonē exhortatiōis sic incipiens: Cōuenite, cōgregamini gens
nō amabilis, anteq̄ ueniat sup uos ira furoris dñi. Porro secundū nomē suū Sophoniā, quod
alij speculā, alij arcanū dñi transtulerūt, reuera speculatorē magnæ rei, scilicet iudicij domi-
ni, qđ utiq; grande arcanū est, quia de die illa et hora, præter deū, nemo scit. Hic ita incipit,
Congregans congregabo omnia, a facie terrę dicit dominus, congregans bo-
minem & pecus, congregans volatile cœli & pisces maris. Profecto, dñs qui hæc
loquitur, dei filius est, deus ipse & dñs, qđ ex eo uel maxime liquet, quia longe inferius ita
dicturus est. Quapropter expecta me, dicit dñs in die resurrectionis meæ, in futurum &c.
Non em̄ quæuis, sed quædā ex tribus psonis beatæ trinitatis, certa psona diē resurrectionis
habitura erat, quæ nō est alia, q̄ dei filius deus & dñs, tunc quidē homo futurus, passurus,
mortuus, atq; resurrecturus, nunc autē iam homo factus, passus, mortuus, sepultus, atque à
mortuis resuscitatus, & adhuc in futurū, diem resurrectionis habēs uniuersalis, quem nos,
i ut ipse

Interpretatio
nominum

Mat. 24.

Verba in per-
sona dei filij.

COMMENT. RUPER. ABBA. LIB. I.

ut ipse iubet, expectamus. Igitur ipse, qui in isto loquitur: Congregans cōgregabo omnia à facie terræ, cōgregans hominē & pecus, congregans uolatile cœli & pisces maris, ipse est qui in euāgelio suo dicit: Et ego si exaltatus fuero à terra, oīa trahā ad meipsum. Et de q̄ P̄sal mista ad deū patrē: Minuisti (inquit) eū paulo minus ab angelis, gloria & honore coronasti eū, & cōstituiti eū sup opera manū tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues & bo ues uniuersas, insup & pecora cāpi, Volucres cœli & pisces maris. Nunq̄ de bobus & ouibus, de auibus & piscibus cura est deo? An nō potius hic intelligunt, aut intelligi debent de omni pp̄lo & natiōe, de oīm tribuū & linguarū diuersitate, de cunctis hoibus siue gētib⁹, q̄z ita mores diuisi, studia tā diuersa sunt, ut aliq̄ bobus, aliq̄ ouibus, aliq̄ auib⁹, aliq̄ piscibus siue recte dicantur? Hæc omnia traxit ad seipsum. Hæc (inquam) omnia dñe (inquit P̄sal mista) subiecisti sub pedibus eius. Futur⁹ (ait Ap̄lus) de quo loquimur. Nunc aut̄ necdū uident̄ omnia subiecta ei, subauditur, q̄a multi cōtradidunt ei. Verū iā factū est, qd̄ ait: Et constituiti eum sup opera manū tuarū. Iam em̄ propter passionē mortis gloria & honore coronatus est. Et data est mihi (ait) omnis potestas in cœlo & in terra. Quomō tandē, uel in quo subijcient ei, qui p̄tinaciter inimici eius sunt, & cōtradicut̄ ei? Nimirū ita, uel in eo, qd̄ protinus sequitur. **Et ruina impiorū erunt, & disperdam homines à facie terræ.** dicit dominus. **Hæc** Euangelista Matthæus & Iohannes nobis luce clariora fecerūt. Nā qd̄ hic ait: cōgregans cōgregabo oīa à facie terræ, & ruina impiorū erunt, hoc apud Matthæum in dicit dñs omnīū: Cū uenerit filius hominis in maiestate sua, & oēs angeli eius cū eo, tunc se debet super sedē maiestatis suæ, & congregabunt ante eū oēs gentes & c. usq̄, & ibunt hi in supplicīū æternum, iusti aut̄ & c. Apud Iohannē autē hoc modo: **Amē dico uobis, quia uenit hora, in qua oēs qui in monumentis sunt, audient uocē filij dei, & procedēt quibona seerunt, in resurrectionē uitæ, qui uero mala egerunt, in resurrectionē iudicij.** Nō igitur dicitur dñs uel obscurū est hoc dictum propheticū: Cōgregans cōgregabo oīa à facie terræ, dicit dominus. Congregans hominem & pecus, congregans uolatile cœli & pisces maris, & ruina impiorū erunt, & disperdam hoies à facie terræ, dicit dñs, q̄a uidelicet & hoc & illud, qd̄ postmodum propheta loquitur: **Iuxta est dies dñi magn⁹, iuxta et uelox nimis, uox diei dñi amara, tribulabitur ibi fortis, dies iræ dies illa & c.** de illo magno et uniuersali iudicio loquitur, qd̄ futurū esse in nouissimo die oēs audiuimus. Porro d̄ post istud initiū, anteq̄ illud d̄ eat: **Iuxta est dies dñi magnus, duo iudicia p̄nunciātur, quæ tūc futura uel faciendā erūt super Iudā et super Hierusalē, alterum propter sanguinē prophetarum, quē patres fuderūt alterum propter sanguinē ipsius domini, quē fundendo implere habebant filij inensurā patrum suorū.** Libet hic literā perscribere utriusq̄ uindictæ, siue iudicij, quod (ut iā dictum est) uenturum erat sup ciuitatē illam, et iā uenit. Sequitur. **Et extendam manum meam super Iudam, & super omnes habitatores Hierusalē, & disperdā de loco hoc reliquias Baal, & nomina edituoz cum sacerdotibus, & eos qui adorāt super tectā militiam cœli, & adorant, & iurant in dño, & iurant in Melchom, & qui auertuntur de post tergū domini, & qui non quesierunt dñm, nec inuestigauerunt eū.** Hoc ut dicitur, ita et factū est postmodum p̄ regē Nabuchodonosor, p̄ exercitū Chaldaeorū. Sequitur de eo qd̄ faciendum erat p̄ manus Romanorū: **Silet à facie dñi dei, q̄a iuxta est dies dñi, q̄a p̄parauit hostiā, sanctificauit uocatos suos & c. usq̄, et ædificabunt domos, et nō habitabunt, et plātabunt uineas, et nō bibēt uinum earū, post q̄ statim subiungitur de illo die magno uniuersalis iudicij, iuxta est dies dñi magn⁹, iuxta et uelox nimis et c. usq̄, q̄a cōsummationē cum festinatione faciet cunctis habitantibus terrā. Nunc per ordinē dicta tractemus. Et extendā (inquit) manum meā super Iudā, et super oēs habitatores Hierusalē. Hoc ita p̄cedentibus cōtinuatur, ut ubi dixit: et ruina impiorū erunt, subaudias, Iudæi primū et Gæci, iuxta sensum Apostoli. Prior nāq̄ Iudæus, q̄ Gentilis, mala quæ merebat, recepit etiam tēporibus suis. Hoc et historiæ tradunt, et prophetiæ testātur per diuinā providentiā fuisse ordinatum. Sume (ait dñs ad Hieremiā) calicē uini furoris huius de manu mea, et propinaui bis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittā te. Et accepi (inquit ille) calicē de manu dñi, et propinaui cūctis gētib⁹, ad q̄s misit me dñs, Hierlm, et cunctis ciuitatibus Iudæe, et regibus eius, et principibus eius, et deinde Pharaoni (ingr) regi Aegypti, et regibus terre P̄sytim, et**

Ioh. 17.
Psal. 8.

1. Cor. 9.

Heb. 2.

Mat. 16.

Ibid. 27.

Ioh. 7.

Duo iudicia
cōtra Iudæos

Ro. 2.

Hiere. 27.

IN SOPHONIAM PROP. CAP. I. Fo. CLXXXVIII.

stijm, regibus Tyri, & regibus Sidonis, & regibus terræ insularæ, & regibus Arabia, & re-
 gibus occidētis, & regibus Zambri, & regibus Helani, & regibus Mædonæ, & cūctis regi-
 bus aquilonis, & cūctis principibus eorū, & oibus regnis terræ, q̄ sup faciē eius sunt. Bibētes
 aūt bibētis. Quia ecce in ciuitate, in q̄ inuocatū est nomē meū, ego incipio affligere, & uos
 quasi innocētēs, immunes eritis. Igitur ruina (inqt) impiorū erūt, & subaudiēdū est, primū
 impj Iudæi, & deinde impj Græci, siue Gentilis. Nā & in istis particularibus uindictis, q̄
 tēporalē fiunt, gēte in gēte, & regno surgēte aduersus regnū, qd̄ p̄ meū sit iudiciū, in primis
 extēdā manū meā sup Iudā, et sup oēs habitatores Hierl̄m, uidelicet propter sanguinē pro-
 phetarū, quē fuderūt, maximeq̄ propter Manassen, in quē magis hæc scelera redundabāt,
 quē cōtinuo propheticus sermo denotat, dicens: Et disperdā de loco hoc reliquias Baal, &
 noia ædituos cū sacerdotibus, & eos q̄ adorāt, & iurāt dño, & iurāt in Melchom, & q̄ auer-
 tunt de post tergū dñi, & q̄ nō quæserūt dñm, nec inuestigauerūt eū. ¶ In tantā deniq̄ ue-
 nerāt impietate, ut in tēplo dei, iuxta qd̄ scribit Ezechiel, & Regū liber q̄rtus indicat, statuā
 Baal, quā imaginē zeli dñs uocat, statuerint, & in eodē sanctuario idola pariter & deū uene-
 rati sunt. Vnde signāter idoloz sacerdotes, nō sacerdotes, sed ædituos appellauit, & ædit-
 uos ergo & sacerdotes quondā dei, & eos q̄ sup tecta, ritu gētiliū, adorāt miliciā cœli, scilicet
 cet solē & lunā & astra reliq̄, et q̄ iurāt in noie dñi, simul et in noie idoli Ammonitarū Mel-
 chom, Disperdā (inqt) de loco hoc, maxie (ut iā dictū est) propter pctā Manassen, q̄ amplis
 us in hmoi dñm irritauit, et impleuit Hierl̄m sanguine innoxio usq̄ ad os, Etem cū de losia
 rege scriptura narrasset, Veritāmē (inqt) nō est auersus dñs ab ira furoris sui magni, q̄ irat⁹
 est furor eius cōtra Iudā, propter irritatiōes, qbus prouocauerat eū Manasses. Septē sunt es-
 nunciatiōes, q̄ nūero plerūq̄ uniuersitas significari solet, quarū prima est, Et disperdā de lo-
 co hoc reliquias Baal, Septima, Nec inuestigauerūt dñm, Et si reciproco ordine cōsiderēs
 tur, siue nūereni, hoc mō: Nō inuestigauerūt dñm, et nō quæserūt eū, et auertuntur de post
 tergū dñi, et iurāt in dño, et in Melchō, et adorāt sup tecta miliciā cœli, et noia habēt ædit-
 tuorū, et colūt Baal, semp malo pcedēti, id qd̄ sequitur, deterius est. Nā nō inuestigasse dñm
 malū quidē est, nō quæsisse aut, dū inueniri possit, peius, auerti aut de post tergū dñi. i. dñm
 cōtēnere, et uoluntatē eius nollē intelligere, profecto pessimū est in religione. Porrō cōtra
 religionē iurare in dño, et iurare in Melchom, qd̄ interpretat rex eorū, qd̄ nomē simplicib⁹
 haud impiū uideri poterat, malū erat, Adorare aut sup tecta miliciā cœli, qd̄ et ipm rustica
 simplicitate fieri poterat, peius erat, ædituos uero esse, uel sacerdotes in tēplo dñi, quādiu il-
 lic erat Baal, profecto pessimū erat. Sūmus omniū cumulus maloz, erat ipse Baal. Septē igit
 tur enūciationib⁹ malorū omniū, maiorū atq̄ minorū declamata ē uniuersitas atq̄ diuersitas,
 propter q̄ tūc irā Iudæ et Hierl̄m cōmeruit, et sup habitatores eius manū suā extēderet dñs,
 q̄ hæc dicit: Erat aut ille, qui necdū sciebat uocare patrē aut matrē, quia uidelicet necdū na-
 tus erat, qd̄ postea factū est, ea natiuitate, qua didicit et sciuit uocare patrē et matrē, patrem
 utiq̄ adoptiuū siue nutritiū, et matrē uirginē. Recte igitur uocari poterat nomē eius: acce-
 lera manū tuā extendere, festina peccatores de loco suo disperdere, et captiuos in Babylo-
 niā emittere, sicut apud aliū prophetā uocari iussus est: Accelera spolia detrahare, festina p̄-
 dari, pro eo qd̄ ante q̄ sciret puer uocare patrē suū et matrē suā, auferēda erat fortitudo Da-
 masci, et spolia Samariæ, ipso agente. Sequitur. **S**ilēte a facie domini dei, qz iuxta est
 dies domini, qz preparauit hostiā, sanctificauit uocatos suos, et erit in die hostie
 domini, uisitato super principes, et super filios regis, et super omnes, qui induti sunt
 ueste peregrina, et uisitato super omnē qui arroganter ingreditur sup limen in die
 illa, qui cōplent domū domini dei sui in iniquitate et dolo. ¶ Quid est, qd̄ dicit, uel q̄
 intuens dicit: Silēte a facie domini dei, q̄ iuxta est dies domini? Iā ante dictū est, eum qui sic
 incipit: cōgregans cōgregabo oīa a facie terræ, Christū dei filiū esse, q̄ exaltatus a terra, des-
 beret oīa trahere ad se, et iudicare uiuos et mortuos in nouissimo die, de quo postmodū di-
 cit: Iuxta est dies domini magnus, iuxta est, et uelox nimis, et qd̄ ante illud ultimū iudicium
 duo iudicia facturus erat, super illā terrenā Hierusalē, quē iam fecit, alterū per Nabucho-
 donosor et exercitum Chaldeorū, propter sanguinē prophetarū, quē effuderūt: alterū
 per manus Romanorū, propter ipsum prophetā dominū, quē occiderūt, De primo, qd̄
 i 2 faciendū

Vindicta in
Iudæos pro
per sanguinē
prophetarū.

Æditui dicitur
hic sacer-
dotes Baal
Ezech. 16. 23

4. Reg. 21.
Ibi. 23

Septem mas-
la a Iudæis p̄
petræ.

Est.

Vindicta in
Iudæos ppter
sanguinem
Christi.

Matth. 26.

Deut. 32.

Roma. 8.

Dies hostiæ
domini.

Filij regis &
filij regni.
Iohan. 2.
Ibidem.
Matth. 8.

Vestis peregrina
hypo-
crisis.

Matth. 23.

Arrogans in
gressus Pons
sificum.

faciendū erat p manus Chaldæoz, dixerat. Et extēdā manū meā sup Iudā, & sup oēs habi-
tatores Hierlm &c. Nūc de illō dīcturus, qđ p manus Romanorū faciēdū erat, sic incipit
Silete à facie dñi dei, qđ iuxta est dies dñi. Ad qđ ergo, uel qđ intuēs, taliter edicit. Nimirū
nihil hic libenter intellexerim, qđ illos petulcos, insanos, & nocte illa paschali crapulatos &
ebrios, qđ audientes, hūc dñm adiuratū à pontifice, ut diceret, si ipse eēt Chrs filius dei, respō-
dent: Tu dixisti, & ammōdo uidebitis filiū hominis, sedentē à dextris uirtutis, & uenientē
in nubibus cœli, exclamauerūt: Reus est mortis, & tūc expuerūt in faciē eius, & uelauerūt
faciē eius, & colaphis eū ceciderūt, & palmas ei in faciē dederūt, dicētes: Prophetiza nobis,
qđ es qui te percussit, & alijs multis modis faciē eius cōuertiunt. Quale hoc erat, in iudi-
cio sancti spūs p ora pphetarū loquebatur? O igitur irreuerētes & indisciplinati, male nati,
& male educati, qđ est, qđ facitis? Silete à facie dñi dei, cōtinete os uestrū à facie dñi dei, ho-
minis pro sua reuerētia tremēdi, etiā cunctis uirtutibus cœli. Quomō uos eū in honore hūc
Silete, qđ iuxta est dies dñi. Et sicut Moyes dixerat: iuxta est dies perditionis, & adesse fer-
stināt tempora. Væ uobis in illa die huius domini, & uos silebitis. Silebitis (inquā) et tūc ille
dies domini uobis erit dies perditionis, qđ pręparauit hostiam, sanctificauit uocatos suos,
pręparauit (inquā) hostiam, id est, semetipsum, & pręparatione ipsa talis hostiæ sanctifi-
cauit uocatos suos, uidelicet quos ante secula pręsciuit & prędestinauit suos fieri, & tēpo-
ribus suis uocauit per cūcta retro secula, usq; in diē illā, qua faciē eius cōspiciētis, uelatis,
atq; exalapatis, & cōtra eandē faciē eius mouistis capita uestra, dicētes: Vah, hoc totū qđ
ipse sustinuit, hostiæ pparatio fuit, & in illa hostiā corporis sui, sanguis sui, sanctificauit uo-
catos suos, sanctificatione, quæ est omniū peccatorū remissio. Quid ulterius iā restat, nisi ue-
relinquatur uobis domus uestra deserta? Nimirū nulla est causa, propter quā dicitur dñi
uestre iudiciū differat, qm̄ assumptio iā facta est, qñoniā miro modo de uobis mortuus uita
est assumpta. Iuxta est illa dies dñi, qua istud fiat. Hæc ex psona sua ppheta in clamauit: Sile-
te (inquiens) à facie dñi dei, qđ iuxta est dies dñi, & nō dixit magnus, iuxta et uelox nimis.
Proinde expeditior currit explanatio, qđ nihil obseruatiōe nostræ refragatur, qua secundū
ppheticā huius scripturæ textū, uel ordinē iudiciorū dñi, tempora distinximus. Sequitur ex
psona ipsius dñi, qđ antierius loquebatur: Et erit (ingit) in die hostiæ dñi, uisitabo sup princi-
pes, & sup filios regis, & sup oēs qui induti sunt ueste peregrina, & uisitabo sup omē, qui
arrogāter ingreditur sup limen in die illa, & qui cōplēt domū dñi sui iniquitate & dolo.
Dies hostiæ dñi, tēpus est à passiōe dñi, quo uidelicet tēpore, post quadraginta annos, facta
est uisitatio hæc, quā nūc dicit, sicut totus orbis audiuit. Illa uisitatio talis maxime ex culpa
principū sacerdotū prouenit. Vnde recte primo loco, uisitabo sup principes, ait. Qui autē
erāt filij regis, nisi tā ipsi, qđ cæteri Iudæi, gloriātes quasi de singulari nobilitate generis? Glo-
riati sunt nāq; nimis insolēter, quodā loco dicētes: Semē Abraham sumus, & nemini serui-
mus unq;: Itē. Nos ex fornicatiōe nō sumus nati, unū patrē habemus deū. Propter huiusmodi
supbiā appellauit eos ipse filios regni, ubi taliter locutus est: Dico uobis, qđ ab oriente & occi-
dente ueniet, & recubent cū Abraham & Isaac et Iacob in regno cœlorū, filij autē regni erū-
ciantur in tenebras exteriores. Quos illic filios regni, hic recte intelligimus filios regis, i. su-
perbos, et cōtra oē genus humanū sese extollētes, de nobilitate singulari, tāq; filios regis deb-
maxie qđ cōtra uerū et unicū dei filiū cogitātes homicidiū, inter cætera dixerūt: Vnū pa-
trē habemus deū. ¶ Quid autē in eo ppheticus sermo denotat, dicēdo: Et sup oēs, qđ induti
sunt ueste peregrina? Putāsne, hypocritis uestis ē peregrina? Vtq; nimirū peregrina. Quid
enī in uestibus magis peregrinū, qđ sunt lupis rapacibus uestimēta ouiu? Quid (inquā) ma-
gis peregrinū, qđ ei, qđ intus ē plenus iniquitate, foris hoibus iustū apparere? Quid magis pe-
regrinū, qđ dilatatio Phylacterioz, et magnificatio simbriaz, et sessio sup cathedrā Moy-
sē, p̄sertim in illis, quorū scdm̄ opa nō est faciēdū? Tales erāt scribæ et pharisæi, nimirū ppter
qđ, hypocritæ, septies uno breui sermōe, apđ Matthæū, uæ illis in clamat uisitatores iste, qui
scdm̄ ueritatē huius pphetiæ, iā debebat sup illos uisitare. Deinde, et uisitabo (ait) sup omē,
qui arrogāter ingreditur sup limē in die illa, qđ cōplēt domū dñi dei sui iniquitate et dolo. Equi-
est de qđ uerius dicas, qđ arrogāter ingreditur sup limē, qđ ille, qui nō exspectat, ut ostentus illi
aperiat, sed uiolenter intrat in ouile ouiu? Tales et hoc tpe multi sunt, et illo tēpore Annas
et Caiaphas

IN SOPHONIAM PROP. CAP. I. Fo. CLXXXIX.

& Caiphas pontifices fuerūt, qui infelici cōmercio coemptū lacerabāt summū sacerdotiū alternatim, per annuas uices inter se diuidēdo pontificiū. Et quis de illis dubitet hoc dictū quod cōpleuerint domū domini dei sui iniquitate & dolo, quos ipse dñs deus ore proprio redarguens: Vos (inquit) patris mei domū, quæ debuit esse domus orationis, fecistis spelū cam latronum? Hæc dicens, nōne etiā factō significauit uisitacionē, quæ in his sonat uerbis propheticis. Fecit eū quasi flagellum de funiculis, & omnes eiecit de templo, per hoc terribiliter innuēs eos de regno, dei foro protinus eiciēdos. imò nihil habere in illo tēplo uel regno, cuius se gloriabātur esse filios. **L** Et erit in die illa (dicit dñs) uox clamoris a porta pisciū, & ululatus a secūda, & cōtritio magna a collibus. **I** Portā pisciū uocabant eam, quæ uicinior mari erat, inter cunctas uias Hierl'm, de qua & Esdras refert. Portā uero pisciū ædificauerat filij Ašanaa, ipsi texerūt eam, & statuerūt ualuas eius & feras, & uectes. Quod aut ait, & ululatus à secūda, & secundi muri in eodē climate portā significat, de qua in libro regū scriptū est. Ierunt itaq; Helchias sacerdos, & Haican, & Achobor, & Saphan, & Asaya ad Oldam prophetē uxore Sellū filij Tecue, filij Araas custodis uetistiū q̄ habitabat in secūda. Cōtritionē aut magnā à collibus, de mōte Syon, & excelsiore urbis parte loquitur, quæ cum altiora & arx ciuitatis fuerit occupata, facilius est in prona descensus. Vnde quibus ex rebus gestis oīno gerēdis, sensum ppheta cōcepit, ut exclamationē ita trisa rīa diuideret, scilicet in uocē clamoris à porta pisciū, & uocē ululatus à secūda, & uocē cōtritionis, magnā à collibus. Mirū dictū & horrēdū sensibus, siue intellectibus, quomōdō cūcūda istā uocū distinctionē cōtigit esse cōstat, in illo famosissimo excidio miseræ Hierl'm. Nā & anteq̄ Romano exercitu cingere, & toto tpe obsidiōis intus triplici seditōe nimis atrociter, nimis horribiliter, et supra q̄ dici uel credi p̄t scindebātur, lacerabant, cōcidebāt in suis uisceribus. Tres erāt principes seditiōnū, Iohānes, Eleazarus, & Simon. Eleazarus cū suis superiora urbis, & tēplū occupauerūt, & inferiora Simon, mediā Iohānes obtinebat. Quis unq̄ audiuit similia his, quæ intrinsecus facta sunt. Vere tāta fuerūt, ut pphetica explanatione recte digna existimētur, & ueraciter tunc fuit, uox clamoris à porta pisciū, i. ab inferiori urbis parte, ubi tyrannizabat Simon, & ululatus à secūda, i. à mediā, ubi bestia Iohannes sc̄uebat, et cōtritio magna à collibus, i. à tēplo & arce ciuitatis, ubi Eleazarus talis erat dñs, qui arā ipsam tēpli sanguine imbueret, & mortuis indigenis p̄ atria diuina stagnū faceret diuersorū cadauerū sanguinis. Quid tm̄ passa es d̄ miserima ciuitas à Romanis, quātū à tuis & indigenis? imò quæ unq̄ ciuitas uel gens talia pertulit ab extraneis, qualia tu à pprijs. Sed cesset oīs cōmiseratio, cū tu proprio tuis condēnata iudicio. Dixisti em̄. Sanguis eius sup nos & sup filios nostros. Sequitur ergo tā dura, q̄ iusta cōcessio. **L** Ululate habitatores pile. **I** Pila hoc loco nō p̄ breuē syllabā legēda est, sed p̄ producā, ut de pila sciamus dici, in q̄ trumēta tundūtur, uas cōcauū & medicorū aptū ului, in q̄ proprie typhane fieri solent. Et pulchre dictū est, q̄ habitatis in pila qd̄ sc̄z sicut frumēta feriēte desup uectē tūdūtur, ita de porta pisciū, & de secūda, et de collibus prouēs in populū decurrat exercitus. Qui calamitatis illius obsidiōis et angustias cōpressæ ciuitatis uult attēdere, nimirū ipse perpēdit q̄ cōgrua similitudine usus sit dicēdo, habitatores pile, sicut em̄ frumēta in pila ad hoc cōgrūtū, ut feriente desuper uectē dissilire nō ualētia tūdantur, ita de cūctis Iudeæ ciuitatibus, uel regnibus cōfluens populus, repētina est obsidiōe arctatus, et prædictorū principū seditiōnis immani crudelitate deintus magis, q̄ de foris ab hostibus, gladio, fame, et peste, inenarrabiliter discretiatus, mirando circūseptus dei iudicio, ut qui ad hostes pro remedio uellet effugere nō posset. Sequitur. **L** Conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt oēs inuoluti argento. **I** Quis ē iste Chanaan? Nimirū pp̄s Iudæus, in quē dicit alius ppheta. Pater tuus Amorrhæus, et mater tua Cethea, & Daniel ad presbyterū senē loquitur. Semen Chanaan, et nō Iudæ, species decepit te. Quare aut̄ p̄senti loco nomē hoc assumpsit, et populus Chanaan q̄ pp̄s Iudæorū dicere maluit? Nimirū p̄pter rerū uisitorū uerā qualitatem, et propter formidinē. Nā et alius propheta, formido, (inquit) et laqueus, facta ē nobis uisitatio et cōtritio. Occidit em̄ in fanctuario dñi ppheta, et sacerdos. Oportebat falli populū fallacē, q̄renus dum de alijs putaret tale qd̄, et aliq̄s ppheta; uiuere sineret, et scripturā ueritatis seculis profuturā referuaret. Igitur omnis pp̄s Chanaan, qd̄ interpretatur motus

Matt. 27.
Iohan. 20.

Porta pisciū,
2. Esdra. 3.

2. Reg. 22.

Tres factōes
& triplex seditiō in Hierusalem.
Iosephus de bello Iud. lib. 6. c. 7.

Matth. 27.

Cur Hierusalem hic Pila dicitur.

Ezech. 16.
Danie. 1.
Cur Iudæi dicuntur populus Chanaan Thren. 3.

COMMENTA RVPER ABBA LIB I

eorum, id est, populus Iudaeorum, qui contra dominum caput moverunt, motis iam pedibus, quia in veritate non steterunt, contumaciter, subauditur a facie domini dei. Debemus enim meminisse, quod supra incipientia dixit: Silete a facie domini dei, quia iuxta est dies. Ille populus, ille impius, ceteris, quod tunc insultavit, quod non solum, quod non solum non reveritus est, verum & ore & manibus in honoravit faciem domini, ecce contumaciter ecce auctoritate loquendi amisit, & sicut de quodam illoque notissimo dicitur, & episcopatum eius accipiat alter, sic de omni populo illo certum est, quia magistrum iam non habet, & sicut hic ipeus non me illi commotatum est, non enim dixit propheta, contumaciter omnis populus Iuda, sed omnis populus Chanaan, sic & honorum amisit, & omnem vocem, in ultimam venudati servitutem, & captivi non utique, non ut olim in Babylone, sed ipsa captivitate dispersi in totum orbem. Malorum omnium totius populi, non nisi causa illis fuit avaritia, usque ad precium sanguinis dilatata. Sequitur ergo. Disperierunt omnes inuoluti argento. Causae huius exemplum omni populo illi Chanaanum fuit ille Iudas proditor. Sicut enim ille cupiditate argenti inuolutus, triginta argenteis sanguinem domini vendidit illis, & sic cito male perijt, sic omnis ille populus maxime ex eo fuit intractabilis, quia retribus erat inuolutus, non ut olim in Babylone, sed ipsa captivitate dispersi in totum orbem. Malorum omnium totius populi, non nisi causa illis fuit avaritia, usque ad precium sanguinis dilatata. Sequitur ergo. Disperierunt omnes inuoluti argento. Causae huius exemplum omni populo illi Chanaanum fuit ille Iudas proditor. Sicut enim ille cupiditate argenti inuolutus, triginta argenteis sanguinem domini vendidit illis, & sic cito male perijt, sic omnis ille populus maxime ex eo fuit intractabilis, quia retribus erat inuolutus, non ut olim in Babylone, sed ipsa captivitate dispersi in totum orbem.

Psal. 108. Triginna maledictiones in Iudaeos. **Avaritia Iudaeorum.** Triginna maledictiones in Iudaeos. **Argento inuoluti.** Triginna maledictiones in Iudaeos. **Lucæ. 18. Marci. 10.** Triginna maledictiones in Iudaeos. **Gene. 18.** Triginna maledictiones in Iudaeos. **Actu. 2. Gene. 20.** Triginna maledictiones in Iudaeos. **Lucæ. 17.** Triginna maledictiones in Iudaeos. **Lucæ. 19. Act. 1.** Triginna maledictiones in Iudaeos. **Act. 2.** Triginna maledictiones in Iudaeos.

Psal. 108

Avaritia Iudaeorum

Triginna maledictiones in Iudaeos

Argento inuoluti

Lucæ. 18. Marci. 10.

Gene. 18.

Actu. 2.

Gene. 20.

Quid est scriptum Hierosolymis in lucernis.

Lucæ. 17.

Lucæ. 19. Act. 1.

Act. 2.

tētia suscepta baptizati saluabunt. Ita scrutādo Hierlm, tā diu donec credat, q̄r̄t p̄ordinatū sunt ad uitā aternā, tūc demum uisitabo sup uiros defixos in fecibus suis, nō faciet dñs bene, & nō faciet male. Erant nāq; proprio iudicio condēnati, odiētes lucernas meas, & amādo feces suas, & sicut illi q uolūtātur in fecibus libidinis, dū in oeculto scortātur, dū polluūt & polluūtur, nolūt se requiri cū lucernis, imō oderūt lucernas & abhorrēt eas: ita illi nequā & inuidū cōtra ueritatē habētes oculū, odientes & me & patrē meū, amātes sua peccata, et odiētes iustitiā, habētes amorē p̄sentis seculi, odiū futuri, nō cupient audire uerba dei q̄ p̄ferētur, cū signorū testimonijs, imō ex eis, quos mittā ad eos, prophetis, et sapiētibus, et scribis, occidēt et crucifigēt et flagellabūt et persequētur de ciuitate in ciuitatē, et dicēt, falsū est qd̄ dicunt isti. Nō faciet dñs bene bonis, et nō faciet male malis, id est, nō erit dies iudicij, aut certe iste, quē dicunt dñm, quē crucifiximus, nullus est, nō talis fuit aut erit, ut nobis bene uel male facere possit. Iccirco uisitabo super eos, ita, ut ueniat super eos omnis sanguis iustus, q̄ effusus est sup terrā à sanguine Abel iusti. Dicāq; eis: Ecce relinquet uobis domus uestra deserta, hoc est qd̄ cōtinue sequitur. **Et erit fortitudo eorū in direptionē, et domus eorū in desertū, et edificabunt domus et non habitabūt, et plantabūt uineas, et non bibent uinū eorū.** Quid horū effectū manifestius? Fortitudo eorū, qua primo contra deū, deinde cōtra hoies male fortes fuerūt, facta est in direptionē. Quomō fortes fuerūt cōtra dñm? Nimirū sicut phreneticus, cōtra medicū. Non etiā uera erat, aut uera est fortitudo illos, iustitiā suā statuerē uolentiū, sed falsa omnino et fallax, sicut fortitudo phrenetici, cū percutit medicū. Deinde mirū, et miro dei iudicio factū, qd̄ cōtra hoies ita de fortitudine p̄sumperunt, u bellū impacabile susciperent cōtra Romanos, uictores omniū gentiū. Talis direptio nō est audita usquā gentiū, qualis fuit direptio fortitudinis eorū. Domus eorum quō facta est in desertū: Nimirū ita, ut desereretur templū illud ab omni p̄sidio cœlestium spiritū dicentiū: Transmigremus ex his sedibus, qd̄ Iosephus palā auditū fuisse testat. **Adificiū domus illius, i. tēplū, ualde fuerat recētiori tpe auctū, turribusq; atq; porticibus ualde uenustatū.** Ipsa ciuitas domibus pulchris ornata, opibusq; referta, regio undiq; uinetis arboribusq; diuersi generis, mire cōsita atq; uberrima. Sed cuncta excisa, cūcta diruta, & igni cōcremata, in desertū redacta sunt, & q̄ gladio superfuerūt ex eis, in oēs gentes captiui ducti sunt, & hoc modo ueritas apparuit dicētis, & edificabūt domos & nō habitabūt, & plantabūt uineas, & nō bibēt uinū earū. His p̄missis, qd̄ protinus clamet, qd̄ cōtinuo de excelsa specula dicat, et annūciat speculator iste, attonitis auribus audiamus, q̄ nos dormire nō patitur. **Ait: Iuxta est dies dñi magnus, iuxta est et uelox nimis. Glor diei dñi amara, tribulabitur ibi fortis. Dies ire dies illa, dies tribulationis et angustie, dies calamitatis et miserie, dies tenebrarū et caliginis, dies nebulę et turbidis, dies tubę et clāgoris, super ciuitates munitas, et sup angulos excelsos. Et tribulabo homines et ambulabūt ut cæci, qz dño peccauerūt. Et effundet sanguis eorū sicut humus, et corpora eorū sicut stercoza. Sed et argentū eorū et aurū non poterit eos liberare in die ire dñi. In igne zeli eius deuorabitur omnis terra, qz consummationē cū festinatione faciet cunctis habitantibus terrā.** O quātus clamor et exclamatio, q̄ uerhemē omni homini, nisi ei q̄ surdus est, q̄ nō habet aures audiēdi. Quid erat qd̄ uidebat, qui ita clamabat: Qualis erat uisio mētis, cuius tāta est acrimonia uocis? Beatus papa Gregorius recte ad uim clamoris huius attonitus: **Pensate (inqt) fratres charissimi ad cōspectū tanti iudicis, qz in illo die terror erit, qñ iā in pœna remedium nō erit, q̄ illa cōfusio, cui reatu suo exigente cōtingit in cōuentu omniū hominū angelorūq; erubescere: q̄ pauor, eū, quē tranquillū mens hūana capere nō ualet, et iratū uidere. Quē diē propheta intuens, ait: Dies irę, dies illa, dies tribulationis et angustię, dies calamitatis et miserie, dies tenebrarū et caliginis, dies nebulę et turbidis, dies tubę et clāgoris. Pensate ergo frēs extremi iudicij diē, sup corda reprobos, q̄ asperitate p̄pheta uidit amarescere, quē tot appellatiōibus nō ualet explicare. Quid oportuni⁹ obseruare potuit de officio boni oratoris iuxta cōsiderationē rei, q̄ hoc, ut anētus fieret auditor, i exordio sermōis, imō de clamatōis: Quo autē p̄bo, q̄li dicto attētionē speculator meli⁹ excitaret, q̄ dicēdo, iuxta ē. Cōtēplatus ē diligēter, mltō et claro intuitu et uoluit, ga iuxta ē id qd̄ lippis et cæcūtiēibus lōge esse uidet, et dicūt, in t̄pa longa fiet istud.**

Mate 23

Iose. de bello Iud. li. 7. ca. 17

Terror extreme iudicij.

COMMENT. RUPER. ABBA. LIB. I.

- Ezech. 7. Nec semel contentus dixisse, iuxta est dies dñi, repetiuit iuxta est, & uelox nimis, & uere secundū magnitudinē periculi, iuxta & uelox nimis, & hoc nō uane uidetur homini habenti quippā de sensu dei, cuius ante oculos mille anni sic sunt tanq̄ dies hesterni, q̄ preterit, aut certe qd̄ breuius est, tanq̄ custodia i nocte. i. una de quatuor uigilijs unius noctis. Imō q̄ pro nihilo habetur corū anni erūt. i. inter ea reputabūtur. Ille dies erit magnus, quātus, ex q̄ dies esse ceperūt, nō fuit, nec erit amplius. Quā aut̄ uocē attēdit cōtinuo dicēs, uox diei dñi amara, tribulabitur ibi fortis: quā aliā putamus, nisi illā. Ite maledicti in ignē æternū, q̄ paratus est diabolo & angelis eius. Vere amara uox, Ibi (inqt) id est, in illa uoce, tribulabitur fortis, & quis fortis, nisi superbus, fortis diabolus, fortes angeli eius, fortes hoies, tribulabitur ibi tribulabūtur, in illa uoce tribulabūtur. Ergo ne ueraciter fortis, q̄ in uoce tribulabitur. Imō falso fortis, uere inualidus. Fortis eim̄ dicitur, nō q̄ ita sit, sed q̄ ita sibi uideatur. Tunc aut̄ nō ita sibi uidebitur, sed nec negare poterit, q̄ sit inualidus, q̄n̄ una uoce fortis ille fortis rex, uidētibz cūctis, precipitabitur. ¶ Quanto impetu, q̄ magno spū illius diei magnitudinē describere gestiēs, dies (inqt) iræ, dies tribulatiōis & angustię, dies calamitatis & miserie, dies estenebrę & caliginis, dies nebulę & turbis, dies tubę & clāgoris. Die unā eandēq̄ sex uicibus cū adiectionibus terrificis declamauit, & septimā uicē nō addidit. Cur hoc? Exultatio nimirū, q̄ de septima die nihil ibi erit, nihil de sabbato dñi, sed sine requie, sine ullatate quietionis spe tribulabitur ibi fortis. Nā hoc totū qd̄ tantis uoibus declamauit, erit super ciuitates munitas, & super angulos excelsos, id est, super hoies impios, & super angelos superbos, Nā ciuitates cū dicit munitas, subaudiendū est citra dominū, & angulos cū dicit excelsos, intelligenda est celsitudo principū, cōtra uerū & solū excelsū dñm se se extollentium. Istę sunt ciuitates munitę, & isti excelsi anguli, quos Ap̄lus manifestius exprimit, ut in euangelio fieri debuit, in quo reuelatur hęc ira siue dies irę dei. Nā p̄missio, reuelatur em̄ ira dei de cœlo, secutus est dicens, super omnē impietate & iniustitiā hominū eorū, qui ueritatem dei in iniustitia detinēt & c. Nōne talibus cōgruit, & iusto iudicio repositū est id, quod cōtinuo post uerba prophetę ex sua persona dñs iudex dicit: & tribulabunt hoies & ambulabunt ut cæci. Et propheta statim cōprobans iudiciū causam reddit, quia dñs peccauerunt. Recte etem̄ illic ambulabūt ut cæci, q̄ hic oculos uoluntarie contra ueritatem claustrant, quia cum cognouissent deum, non sicut deū glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & uoluntarie obscuratū est insipiens cor eorū, & dicēs se esse sapientes, & reuera pleriq̄ illoꝝ inuisibilia dei à creatura mundi, per ea q̄ facta sunt, intell. cta cōspicientes, nihilominus, imō & amplius stulti facti sunt, & mutauerunt gloriā incorruptibilis dei, in similitudinē imaginis corruptibilis hominis, & uolucrū & quadrupedū & serpentū. Vere igitur causa est, quia domino peccauerūt. Quia uero propter hoc ipsa corpora sua in semetipsis, & tradidit illos in passionē ignominie, ut tam scemina q̄ uirum mutarēt naturalē usum, in eū usum, q̄ est cōtra naturā, & tradidit illos in reprobū sensum, ut faciant ea quę nō cōueniunt. Recta & iusta est sentētia hęc, abiectionis eorū plenissima, et effundetur sanguis eorū sicut humus, & corpora eorū sicut stercora. Quod deinde sub iugie sed & argentū eorū & aurū nō poterit liberare eos in die irę domini, hoc iam in isto tēpore assertionē nō indiget, imō & notum & certum est, quia nec aurū nec argentum cū eis qui possiderunt, ad illud ueniet, quippe cum scriptum sit alibi, quia cū interierit, non sum tibi in gloria, neq̄ descendet cū eo gloria eius. Amplius uero id quod sequitur, Omne destruit aurum & argentum, In igne (inqt) zeli eius deuorabitur omnis terra, quia cōsummationē cū festinatione faciet cunctis habitantibus terrā. Si em̄ illo igne, quo iudicabitur seculū, deuorabitur omnis terra, qd̄ uerum est, sicut alibi dicit: cœlū & terra transibunt, uerba aut̄ mea nō transibunt, aurum & argentū ubi parebit, quod utiq̄ terra est? Sed et si placeret, nūquid eorū esse deberet? Nihil intulerunt in hunc mūdū, et propterea peccatores nihil præter peccata tunc habebunt, et iccirco iustus ille ignis, iustissimi zeli domini, cōsummationē faciet festinanter, cunctis eis habitantibus terrā, propter hoc ipsam qd̄ cœlum desperantes, ueritate mente habitauerunt terram. Sequitur. **L**Conuenite congregamini gens non ambulabitis, pruisq̄ pariat iussio, quasi puluerem transcuntem diem, antequam ueniat super uos.

CAP. II.

Vos ira furoris domini. Hoc officium & hic mos est speculatoris fidi, legati fidelis, ut non
 contentus sit clamasse quod uiderit uel nunciasse, cui rei legationem suscepit, uerum etiam super erim
 pendat spontaneum quippiam sermonis hortatorij, per quod auditorem faciendo beneuolus, ad cau-
 telam necessariam properet excitare, quae magna pars est boni adiutorij. Hoc Apulus de semetip-
 so pulchre ostendit, cum praemisso ad Corinthios, quoniam quidem deus erat in Christo mun-
 dum reconcilians sibi, & posuit in nobis uerbum reconciliationis pro Christo, pro quo legatio-
 ne fungimur, deinde subiungit. Adiuuantes autem exhortamur, ne in uacuum gratiam dei recipi-
 atis. Sic iste ubi speculatoris more prophetico ore clamauit, quod uidisset mala uentura, primum
 in partibus, deinde in uersitate mundi, quasi demissa paululam declamationis uehementia,
 suauius incipit, & hortatur his uerbis: Conuenite, congregamini, subauditur conuentu, congre-
 gatione, qua deo creatori coniungi possumus & coniungi debemus, quod quicumque non facit,
 ipsi sunt tanquam puluis, quem proicit uentus a facie terrae. Hinc est quod dicit prius, quod pa-
 riat iussio, quasi puluerem transeuntem die, ante quod ueniat super uos ira furoris domini. Nam inde pul-
 uis mobilis est, & uentus dum flauerit, dispergit eum & proicit a facie terrae, quia non conuenit,
 non congregatus est in unum, rore suscepto, per quem poterat sibi metum cohaerere. Cum autem uen-
 tus illum proiecerit, ubi parebit, aut unde conuenire uel congregari rursus poterit? Ita nimis
 rum inde omnipotentis iussio pariet super impios & incredulos diem transeuntem, & eos
 transire facientem, quasi puluerem, quia non conueniunt, non congregati sunt ad deum & do-
 minum per gratiam eius rore salutarum, per aquam & spiritum, per quem omnes quicumque non pe-
 reunt unum cum illo capite corpus effecti sunt. Hoc Petrus sciens, eodem sensu quo & ipse
 dicebat. Saluamini a generatione ista praua. Sciebat enim, quia super generationem illam primo
 paritura foret iussio, quasi puluerem transeuntem die, ut captiui dispergerentur in omnes gen-
 tes, & deinde communiter cum ceteris gentibus impijs, uentura esset super eos ira furoris domi-
 ni, die uersalis iudicij. Verbum huiusmodi priusquam pariat iussio, pro re satis congruit illi,
 qui apud alium prophetam dicitur. Tacui, semper filii, patiens fui, sicut parturiens loquar.
 Illam namque iram furoris sui diu continuit & distulit, sed tandem tanto durius declarabit, quan-
 to patientius sustinuit, sicut in utero habens, diu quidem uocem continet & continere potest
 sed cum uenerit hora, non sine clamore & gemitu depromit, quod apud se non nihil habu-
 erit. Talis quoque compellatio gens non amabilis, sensum eundem habet, licet minus aspere
 sonet, quod illud dictum a Iohanne Baptista: Genimina uiperarum quis ostendit uobis fugere a uen-
 tura ira? Sed & ipse dominus: generatio (inquit) praua atque peruersa signum quaerit, & Petrus
 (ut supra iam dictum est) saluamini (ait) a generatione ista praua. Neque hic neque illic dictum est ita
 sine iudicio legis. Primus namque Moyses dixit. Generatio praua atque peruersa, haec cine reddis
 domino, & de uinea Sodomorum uinea eorum &c. Sequitur. Querite dominum deum no-
 strum omnes mansueti terrae, qui iudicium eius estis operati. Querite iustum, querite
 mansuetum, si quomodo abscondamini in die furoris domini, quia Gaza destructa erit,
 & Ascalon in desertum, Azotum in meridie esticient, & Accaron eradicabitur. I
 Sicut ubi reuelari per euangelium coepit ira dei de caelo super omnem impietatem hominum pri-
 mum oportebat Iudaeis loqui uerbum dei, & deinde conuerti ad gentes, sic in isto spiritu pro-
 pheticus ubi praenunciavit iram suam diei irae & furoris domini iuxta esse, et uelocem nimis, primo
 gentem non amabilem, gentem Iudaicam exhortando compellauit dicens: Conuenite & congrega-
 mini, & deinde omnes gentes alloquitur dicens: Querite dominum deum nostrum omnes mansueti
 terrae, & hoc ipsum uerbum, quaerite, tertio repetit, quaerite dominum deum nostrum, quaerite iustum
 quaerite mansuetum, quod non aliud esse arbitror, quam credite in patrem, credite in filium, credite in
 spiritum sanctum. Qui huiusmodi adhortationem receperunt uel recipiunt, recte dicuntur mansueti
 & operati iudicij dei, sicut e contra Iudaei qui repulerunt uerbum, & indignos se iudicauerunt
 aeternae uitae, dicuntur gens non amabilis, Et reuera omnes mansueti, per hoc ipsum quod sunt man-
 sueti & tractabiles uerbo dei, iudicij operati sunt & operatur domini, iudicando semetipsos, ut
 non iudicentur, cuius uidelicet iudicij principium est semetipsos ut peccatores & reos mortis
 addicere patibulo domini, id est, baptizare in morte eius, & conspeliiri in illo per baptismum
 in mortem, perfectio autem eiusdem iudicij uel iustitiae est, ita de cetero in nouitate ambulare, quom-
 odo ille surrexit a mortuis per gloriam patris. Mirum quod talibus dicit, si quomodo abscon-
 damini

2. Cor. 1.

Actu. 2.

Esa. 42.

Mat. 3.
Ibid. 12.
Act. 2.
Deut. 32.

Rom. 11.
Act. 17.

1. Corin. 11.

Ro. 6.

COMMENTA RVPER ABBA LIB I

- Vix iustus nunc saluabit. j. Petri. 4. damini in die furoris dñi. Ergo ne & ipsi uix abscondentur in die furoris dñi? An nō & hoc Petrus apłus dicit: Ait em̄. Si aut̄ primū à nobis, quis finis eorū, qui nō credūt dei Euangeliō? Et si iustus uix saluabitur, impius & peccator ubi parebūt? Igitur quamuis māfuetus quamuis iudicium sit operatus dñi, semper sibi met̄ suspectus sit, nec se cōprehendisse arbitretur, quia nec iustus quispiam saluari poterit, si absq; misericordia iudicetur. Impius & peccator omnis, sub nominibus recte intelligitur urbium Philistiim. Gaze, & Ascalon, Azoti & Accaron, duplicem, ut reor, ob causam. Prima causa est, q̄a gens Philistiim primo loco denotatur inter omnes gentes, quæ inuiderūt gloriæ domini, & māfuetis terræ scilicet Moyfi & cæteris ascēdentibus de terra Aegypti. Ascenderūt em̄ (ait) populi & irati sunt, dolores obtinuerunt habitatores Philistiim, tunc conturbati sunt principes Edom & cætera. Primos nominauit habitatores Philistiim, quia primi doluerūt, & primi ad impugnationem ascendentem Israhelem fuere præparati. Scriptū est em̄. Igitur cū emisset Pharaon populum, non eos duxit dñs per uiam terræ Philistinorum, quæ uicina est, reputans ne forte poeniteret eum, si uideret aduersum se bella cōsurgere. Alia causa est, quia sub interpretationibus eorundem nominum omnium illorum peruersitas denotatur, qui secundū similitudinem Philistiim, pios omnes ad eum fugientes, & hoc seculum nequam relinquentes, odio habent & persequuntur. Gaza nāq; fortitudo eius. Ascalon ponderata, uel ignis homicida. Azotus ignis generationis, Accaron eradicatio uel sterilitas interpretat. Et est sensus. Omnes qui sibi applaudūt in fortitudine corporis, & in potentia seculari, & dicunt cum diabolo: In fortitudine manus meæ feci, diripiētur, & ad nihilū dirigētur in die ire domini. Similiter qui arsit ad estuendum sanguinē, & multas scādalizauit animas sceles sui mercuram recipiet, et eodem quo operatus est pondere, deprimetur, & implebitur in eo, uirum sanguinum & dolosum abominabitur dominus, dum gehennæ ignibus cum diabolo cremabitur. Itidē qui arsit libidine et generationis incendio debacchatus est. (Omnes em̄ adulterantes, quasi Clibanus corda eorū) non in tenebris, non in occulto iudicio, sed in meridie hoc est, quando sancti plenam recipient claritatem, proijcietur in tenebras, et sanctorū cōfortium non habebit. Item qui non solum nullos fructus habuit, sed et perueritate doctrinæ suæ plurimos eradicauit, ipse quoq; eradicabitur. Proinde quærite dominū omnes māfueti terræ, & ne sitis sicut Gaza, id est sicut male fortes, & non mansueti, qui suam quartem statueret iustitiam, iustitiæ dei non sunt subiecti, quia talis Gaza destructa erit. Quærite dominum omnes mansueti, & ne sitis sicut Accaron, id est, ardentis igne homicidij, quo manus sanguine plenæ sunt, quia deserta erit talis Accaron, sicut dixit ueritas. Ecce relinquitur uobis domus uestra deserta. Quærite dominū omnes mansueti, & nolite esse sicut Azotus, id est, sicut hij, qui genuinam uoluptatem ultro exasperantes, uerterunt in furorem, & conflauerunt sibi ignem urentem, quia talis Azotus in meridie eiicitur, id est, manifesto iudicio condemnabitur, talis in quā Azotus, iudiciū portabit Sodomorū & Gomoræ, iuxta prophetā alium dicētem. Audite uerbum domini principes Sodomorū, percipite auribus legem dei mei populus Gomoræ. Quærite dominū, & ne sitis sicut Accaron, id est sicut sterilis uinea dñi sabbaoth, domus Israhel, quæ cum debuisset facere uas iudicij & iustitiæ fecit labruscas iniquitatis et clamoris, quia talis Accaron, talis sterilitas eradicabitur. Omnibus quidē reposita est ira furoris domini, gentibus incredulis, sed maxime, et præ omnibus genti illi, quæ prima restitit, et persecutionē excitauit Euāgelio Chrii, uel sacramēto baptismatis, secundū similitudinem Philistiim, quæ gens ut supra dictum est, prima inuidit et obistere, bellumq; inferre prompta fuit Israheli ascendenti de terra Aegypti, in trāsitu maris rubri. Sequitur ergo. Ue qui habitatis funiculū maris, gens perditorū. (Gens habitans funiculū maris, i. uicina baptismo Christi, sicut gens Philistiim, uicina erat mari, per quā Israhel transiuit. Quā em̄ uicina fuit illi sacramēto æternæ salutis, apud quā idem sacramentū Christus moriēs condidit, apud quā aqua et sanguinē de suo latere fudit, apud quā dato spiritu sancto, claruit multis signis et prodigijs, quod dux esset ipse dominus in mifericordia populo quē redemit, gradientibus in fronte, in trāsitu maris rubri, tribus milibus hominū, quia ipsa die Pentecostes baptizati sunt in noīe patris, et filij, et spūs sancti. Væ tibi gens perditorū, uæ tibi taliter habitanti funiculum maris, quia cum posses trahere ad te funiculum

culum eiusmodi, funiculū distributionis, in qua forte diuiditur terra regni dei, non solū non attraxisti, uerū etiā subeuntibus & trahentibus inuidisti. **L** Verbū dñi super uos Chanaan terra Philistinorum, & disperdā te, ita, ut non sit habitator. Quod terra Philistinorum terra sit Chanaan, nulli dubiū est, & qđ p̄senti loco Chanaan Iudæus sit, iā dictū est, & multis scripturarū testimonijs cōprobari solet. Itaq; super uos d̄ Chanaan, & d̄ terra Philistinorum super uos, d̄ nō Iudæi, sed Chananæi, d̄ non terra Hierosolymorū, sed terra Philistinorum, id est, potione cadentiū, uerbū domini super uos est, qđ ego loquor non in bono, sed in malo, nō in gratia, sed in ira, nō in misericordia, sed in uindicta. Sequitur etiā: Et disperdā te ita, ut non sit habitator. **L** Et erit funiculus maris, requies pastorum, & caulæ ouium, & erit funiculus eis qui remanserint de domo Iuda, ibi pascuntur in domibus Ascalonis, ad uesperam requiescent, qz uisitabit eos dñs deus eorum, & auerter captiuitatē eorū. **I** Vtrū ita factū sit, ut litera sonat, qz terra Philistinorum deserta & absq; ullo habitatore fuerit, deus uiderit. Disperdā te (inquit) ita, ut nullus sit habitator, et in tantam uenies uastitatē, ut oēs tuæ urbes munitissimæ in ouilia sint pastoz. Quomodo cūq; terræ illi, quæ proprie dicta est terra Philistinorum, cōtigerit, & terræ Moab, & terræ filiorū Ammon, de quibus postmodū dicitur est, Nos q̄ scimus signatū fuisse librū, & clausas uisiones prophetarū, sicut nōnullis eorū legimus imperatū. Dubitare nō debemus sacramēta rerū spiritua-liū sub rerū corporaliū recondita esse nominibus, & cuncta ad Christū applicāda, habētem clauim, ut in Apocalypsi legimus, qui & aperit, & nemo claudit, claudit et nemo aperit, qz cuncta in eo referātur. Igitur super uos d̄ terra Chanaan, terra Philistinorum, id est, super uos d̄ Iudæi, uerbū domini est, qui iā semen Chanaan & nō Iudæ, & terra estis Philistinorū, id est, potione cadentiū, ex quo Christo dei filio dedistis in escā suam fel, & in siti sua potastis eū aceto, unde & facta est corā uobis mēsa uestra in laqueū & in retributionē & in scandālū. Te d̄ terra eiusmodi disperdā (ait) ita, ut non sit habitator. Iuxta qđ & Psalmista: Fiat (inquit) habitatio eorū deserta, & in tabernaculis eorū non sit qui inhabitet. Ita nāq; factū est, Nō est ex uobis qui habitat in illa terra uestra, uel dominetur in ea. Quid porro fiet de funiculo maris, de quo paulo ante dictū est, Væ qui habitatis funiculū maris? Requies erit pastorū, & caulæ pecorū. Qui sunt pastores, & quæ pecora siue oues? Nimirum pastores illi, quorum princeps ille bonus pastor est, qui posuit animā suam pro ouibus suis. Et illæ oues sunt, de quibus idē ait: Et alias oues habeo, quæ nō sunt de hoc ouili, & illas oportet me adducere, et uocem meā audient, et fiet unū ouile, et unus pastor. Funiculus maris, quē uos habitatis o Iudæi, id est, omne qđ habere, uel quod uicini uidebamini esse sacramēto baptismatis Christi, qđ inimicos nostros Pharaonē spiritualem, et exercitū eius operuit, scilicet lex et prophetæ, cuncta quæ credita sunt uobis eloquia dei, requies erunt pastoribus istis, et erūt caulæ pecorum sicut ouiu, quā dominus adduxit. Nonne ita est o Iudæi, imō Chananæi siue Philistinorum? Oues istæ et pastores earū, id est, Christiani et doctores eorū, in illo tali funiculo quondā uestro nūc requiescunt, quia legē & prophetas uestros scienter legunt. Ille uer funiculus hebraico quidē sermone cōsertus, deinde in græcū ductus, & in latinū redactus, ampla fecit spacia cunctis gētibus, et ecce in spacijs eius requiescimus, et caulæ pecorū, id est, lectiones siue meditationes nostræ sunt. Mirū quod uos ipsi caulas nobis ouibus Christi, ne ueterascāt, aut uetustate infirmētur et labascāt, iugiter cōfirmatis, et ad cōfirmandū nobis materiē ualidā ubiq; terrarū subministratis, dū captiui in oēs gentes libros uestros, imō iā nostros circūfertis, ut quicquid de Christo p̄dicatur, græcis et latinis siue barbaris, p̄sententes uos cum scriptis uestris palām testificemini, quod nō sit nouum siue cōfictum quicquid auribus eorū quasi noua refert uox euangelicæ p̄dicationis. Quod deinde subiungitur et erit funiculus eis, qui remanserint de domo Iuda, cū p̄cedenti dicto bene perspectū, cōiunctionē satis euidenter indicat aliarū et aliarum ouium in ouile unū. Qui em̄ sunt qui remanserunt de domo Iuda, uel quid est remanere de domo Iuda? Nimirum remanere de domo Iuda, hoc est saluari de eadem gente perditorū, gente Iudaica, et qui hoc modo remanserant uel remanebunt, primi apostoli fuerunt, et qui post ipsos uel per ipsos crediderunt, & illæ erunt reliquæ quæ saluæ sient, postquam subintrauerit plenitudo gentium. Pulchre ergo ita distinctum, et erit funiculus maris requies pastorum et caulæ pecorum, quod recte in

Dan. 12.

Apoc. 3.
Iudæi dicunt
Chanaan &
Philistinum.
Psalm. 62.

Ibidem.

Ioh. 10.

Erit funiculus
maris, requies
pastorum.

Remanere de
domo Iuda,
quid est.

Ro. 11.

COMMENTA· RVPER· ABBA· LIB· II·

recte intelligitur de pastoribus & pecoribus plenitudinis gentiū, ac demū, Et erit funiculus
eis qui remāserint de domo Iuda, qđ nihilominus recte intelligitur de illis reliquis q̄ super
sunt, & supererūt de Iſrahel, in quo cōtigit cācitas. Simul de utriq; de ouibus siue pastoribus
partiu utrarūq; illud intelligendū qđ subiunctū est. Ibi pascētur in domibus Aſcalonis
ad uesperā requiescēt. Quid est ibi pascetur, nisi in funiculo illo possidebūtur: Funiculus
nāq; possessio est, iuxta illud: Pars autē dñi populus eius, Iacob funiculus hēreditatis eius.
Aut certe funiculus dimensio possessionis est, iuxta illud: Et eiecit à facie eorū gētes, & for
te diuisit eis terrā in funiculo distributionis. Quolibet modo accipias, sensus totius summa
est: Ibi pascētur in domibus Aſcalonis, ad uesperā requiescent, ac si diceret: In sorte dñi cō
putabūtur, in sinibus Abraham, Isaac, & Iacob collocabunt, in cœlestibus mansionibus, quas
Aſcalon. i. ignis homicida, scilicet Iudaica impietas suas esse domos gloriā. At illi sibi re
gni eijcient in tenebras exteriores, isti autē uenientes ab oriente & occidēte, recubent in sinibus
Abraham, Isaac, & Iacob. Vnde hoc: Quia uisitabit (ingr) eos dñs deus eorū, & auertet
captiuitatē eorū. Quis ille dñs qui uisitabit, nisi ipse q̄ dixit de his, & de semetipso, Et uertet
nū ouile & unus pastor? Ipse nāq; de uisitatione hac dicit in alio propheta: Ecce ego requi
rā oues meas, & uisitabo eas sicut uisitatur pastor gregē suū, in die qñ fuerit in medio ouiu su
rū dissipatū, &c. usq;: Ecce ego iudico inter pecus & pecus, arietē & hircū, inter pecus pin
gue & pecus macilentū. Duo dicta sunt in illo, uisitabo oues meas, & iudicabo inter pe
cus & pecus, duo nihilominus in isto, qā uisitabit eos dñs deus eorū, & auertet captiuitatē
eorū. uisitabit, subauditur, primo ad uētū suo, ut sit ipse pastor, & ouē pditā ad gregē suo re
portet humero. Auertet captiuitatē eorū, secūdo ad uētū suo, qñ iudicabit utiq; inter pecus
& pecus, & separabit oues ab hœdis, dicitq; ouibus à dextris: Venite benedicti patris mei,
possidete paratū uobis regnū, & hœdis à sinistris: Discedite à me maledicti in ignē aeternū.

¶ Finis libri primi in Sophoniam.

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS IN SOPHONIAM PROPHETAM
COMMENTARIORVM LIBER SECVNDVS.

Triplices res
fidei ad
uersarii.

Duersariorum seu ueritati contradicentiū uniuersitas trifariā diuisa est. Alia
est diuisio Iudaorū, & alia hœreticorū, alia paganorū. Super oēs diuisiones
istas uerbū dñi est, eo ordine, quo nūc à nobis nominatæ sunt. Siquidē sup lo
quens dñs ad Iudæos iam prolatum est uerbū, & ipsi designati sunt sub noibus Chanaan &
terre Philistinorū, dicendo: Uerbū dñi super uos Chanaan terra Philistinorū.

Hœretici protinus distinguuntur sub noibus Moab et filiorū Ammon, dicendo: Audiat
opprobriū Moab et blasphemias filiorū Ammon, q̄ exprobrauerūt populo meo, et magni
ficati sunt sup terminos eorū. Subinde paganorū impietas sub noie cōdēnatur Aethiopiā,
cū dicit: Sed et uos Aethiopes interfecti gladio meo eritis. Protinus et ipse, q̄ est omnium
inimicorū caput, diabolus, perditus atq; pdendus designat sub noie Assur, dicendo: Extēdet
manū suā sup Aquilonē, et pdet Assur. Deniq; sub istis noibus debere hmōi sensus suscipi
pi satis probabile est, p̄sertim quia p̄ceptū fuisse scimus prophetis, nō oia manifeste loqui,
imō claudere sermonē, et signare librū, et ligare testimoniū, et signare legē discipulis domi
ni cū pollicitatione ista: Quia p̄transibunt plurimi, et multiplex erit scientia. Præterea et il
lud nobiscū facit, quia nec rerū p̄sentiu, nec historiarū, quæ de rebus gestis cōscriptæ sunt,
aliquid suffragat experimentū siue testimoniū, ei qui simpliciter, et ut uulgo nota sunt, acci
pit noia hæc Chanaan siue Philistinorū, Moab et filiorū Ammon atq; Aethiopiā. Nā et d
nō immunes fuere malorū quæ in mūdo facta sunt uel fiūt, nihil tamē usquā legitur ratiō
tā magnū, ut p̄sentis prophetiæ litera sonat, simplr audientibus. Verbi grā, cū protinus ita
loquitur. V iuo ego dicit dñs exercitū, deus Iſrahel, qā Moab ut Sodoma erit, et filii Am
mon quasi Gomortha, siccitas spinarū, et acerui salis, et desertū usq; in aeternū. Sile de terra
Philistinorū.

Non literam,
sed spiritū &
mysteriū hic
seq̄ oportet.
Dan. jz